

EESTI PIMEDATE RAAMATUKOGU 2007. AASTA ARUANNE

EESSÕNA

Alates 2004. aastast Eesti Hoiuraamatukogu filiaalina töötava Eesti Pimedate Raamatukogu põhiülesanne on valmistada, koguda, säilitada ning laenutada nägemispuudega inimestele heli- ja punktkirjas teavikuid.

Eesti Pimedate Raamatukogu laenutuses oli 2007. aasta lõpul ligi 1600 nimetust heliraamatuid, 500 nimetust punktkirjas raamatuid ning 12 puuteraamatut. 2007. aastal valmistati 64 nimetust eesti- ja 7 nimetust venekeelseid heliraamatuid. Punktkirjas trükiseid (v.a. õpikud ja töövihikud) valmistati 42 nimetust.

Aruandeaastal oli suuremaks muudatuseks üleminek helikassetidele salvestatud heliraamatute valmistamiselt CD-plaatidel heliraamatute valmistamisele. Eestikeelsete heliraamatute valmistamise mahu suurendamiseks rakendati esmakordselt kodus salvestamise tehnoloogiat.

Alustati vanade ja väärtuslike magnetofonilintidel heliraamatute digiteerimist ja restaureerimist. Aasta lõpuks jõudis laenutusse 23 restaureeritud eesti ja väliskirjanduse klassikasse kuuluvat teost.

2007. aastal käivitus teavikute laenutamine elektronkataloogi Urram kaudu, mis tingis andmete täpsustamise lugejate andmebaasis. Lugejad registreeriti ümber, täiendati raamatukogu kasutuseeskirja ning uuendati lugejakaardid.

Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse tellimisel ning Haridus- ja Teadusministeeriumi rahastamisel valmistas Eesti Pimedate Raamatukogu 17 punktkirjas õpikut ja töövihikut tavakoolide ning Tartu Emajõe Kooli pimedatele õpilastele.

Eesti Pimedate Raamatukogu töötajad osalesid aruandeaastal aktiivselt erialastel täienduskoolitustel ja tutvustasid oma raamatukogu nii mitmesugustel üritustel kui ka meedia vahendusel.

Tallinna Haridusamet tunnustas tekstitöötajat-arvutispetsialisti Teet Karu kui üht kolmest Tallinna 2007. aasta parimast raamatukogutöötajast.

1. ORGANISATSIOON JA JUHTIMINE

Aastal 1994 loodi tollase Eesti Pimedate Ühingu helistuudiost sihtasutus, mis tegevusvaldkondade liitmise tulemusel arendati Sihtasutuseks Eesti Pimedate Raamatukogu. Alates 2001. aastast anti Sotsiaalministeeriumi vastutusalas olnud sihtasutus Kultuuriministeeriumi vastutusalasse.

Vastavalt kultuuriministri 11. novembri 2003. aasta määrusele nr. 18, millega muudeti Eesti Hoiuraamatukogu põhimäärust, hakkas Eesti Pimedate Raamatukogu alates 1. jaanuarist 2004 tööle Eesti Hoiuraamatukogu filiaalina.

Eesti Hoiuraamatukogu rendib Eesti Pimedate Raamatukogule ruume Põhja-Eesti Pimedate Ühingule kuuluvas hoones Tondi 8a, 11313 Tallinn.

Vastavalt Pimedate Raamatukogu 29. märtsil 2004. aastal kinnitatud põhimäärusele juhib raamatukogu tegevust direktor.

Raamatukogu tegevust nõustab nõukogu, mille koosseisu kuuluvad Kultuuriministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Eesti Rahvusraamatukogu, Lääne Maakonna Keskraamatukogu, Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse ning Pimedate Liidu esindajad ja Pimedate Raamatukogu 2 lugejat.

Nõukogu pidas 2007. aastal ühe koosoleku. Sellel arutati raamatukogu 2006. aasta töö tulemusi, 2007. aasta tegevust, lahendamisel olevaid probleeme, kasutuseeskirja täiendamist ja nägemispuudega inimestele mõeldud postiteenuste võimaliku tasulisteks muutumise mõju teavikute valmistamisele ning laenutamisele. Nõukogu liikmed tegid ettepanekuid raamatukogu töö täiustamiseks.

1.1. Struktuur

2007. aasta alguses töötas raamatukogus 9 täistööajaga töötajat. Neist 3 olid nägemispuudega, 1 nägemispuude ja füüsilise puudega ning 1 füüsilise puudega. Aasta alguses oli ametis 2 raamatukogundusliku kõrgharidusega infotöötajat, samuti helikandjatel ning punktkirjas teavikute valmistajad. Aasta keskel võeti tööle kolmas infotöötaja, kes õpib Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias. Töövõtulepingute alusel töötasid heliraamatute, -ajalehtede ja -ajakirjade tekstide esitajad (peamiselt näitlejad ja diktorid), köitja, heliajalehtede ümbrike vormistaja ning ruumide koristaja.

02.01.2008.a. kinnitatud struktuur on järgmine:

Eesti Pimedate Raamatukogu

Direktor	1
Infotöötaja	3
Helistudio juhataja	1
Helioperaator	1
Helioperaator-tehnik	1
Punktkirja toimetaja	1
Tekstitöötaja-arvutispetsialist	1
Tekstitöötaja	1
Abitööline	1
	11

1.2. Tööalane koolitus ja osavõtt erialaste organisatsioonide tööst

Helsinkis Celia - Nägemispuudelist Raamatukogu ja Soome Nägemispuudelist Keskliiduga käisid tutvumas Marja Kivihall, Margit Orusaar, Avo Falkenberg ja Mart Vaaks.

Lahtiste uste päeval Tartu Emajõe Koolis osalesid Priit Kasepalu, Marja Kivihall, Margit Orusaar ja Avo Falkenberg; Tallinna Heleni Kooliga tutvusid Marja Kivihall, Margit Orusaar ja Ülle Olt. Jüri uue raamatukoguga käis tutvumas kaheksa töötajat.

Priit Kasepalu, Margit Orusaar ja Ülle Olt osalesid Tallinna Ülikooli korraldatud kirjeldustölkide pilootpäeval.

Priit Kasepalu osales Tartus MTÜ Eesti Pimedate Muuseum 21. muuseumipäeval.

Marja Kivihall osales Tallinna Rahvaülikooli kursusel “Trendid maailmakirjanduses”, Rahvusraamatukogu korraldatud seminaridel “E-keskkond - lisaväärtus või uus mõõde?” ja “Digitaalne mälu. Elektrooniline kirjastamine: uus partnerlus, uued väljakutsed”.

Margit Orusaar osales Rahvusraamatukogus liigitamise ja märksõnastamise alasel seminaril ning autoriõiguse seminaril, Tartus Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu erialaraamatukogude sektsiooni kevadseminaril Urania Com OÜ korraldatud loengul "Kuidas kataloogida e-teavikut - andmebaasi, võrguteavikut, e-raamatut" ja Eesti Rahvusarhiivi korraldatud audiovisuaalsete arhivaalide säilitamise alasel koolitusel.

Ülle Olt osales Rahvusraamatukogus seminaril “Teenusekvaliteet - raamatukogutöö tulemuslikkuse näitaja”.

Tallinna Haridusamet tunnustas tekstitöötajat-arvutispetsialisti Teet Karu kui üht kolmest Tallinna 2007. aasta parimast raamatukogutöötajast.

Eesti Puuetega Inimeste Koda, Sotsiaalministeerium ja Eesti Tööandjate Keskliit tunnustasid Pimedate Raamatukogus puuetega inimeste töölerakendamisel tehtu eest Hoiuraamatukogu 2006. aastal puuetega inimeste sõbraliku tööandja märgiga. Märk kehtib 2008. aasta 31. märtsini.

1.3. Eesti Pimedate Raamatukogu tutvustamine ja koostöö teiste asutustega

4. jaanuaril, punktkirja looja Louis Braille’ sünniaastapäeval, märkis raamatukogu neljandat korda rahvusvahelist punktkirjapäeva. Priit Kasepalu osales esimehena Pimedate Liidu punktkirjakonkursi ja Euroopa Pimedate Liidu punktkirjaessee konkursi Eesti žürii töös.

24. oktoobril korraldati koos Tartu Linnaraamatukogu ja Lõuna-Eesti Pimedate Ühinguga Tartus ettelugemispäeva märkiv lugejate konverents. Konverentsil oli üle 80 osaleja. Selle ettekanded käsitlesid nägemispuudega inimeste raamatukoguteenindust Tartus, osauhingu Epitar raadiosõlme tööd, punktkirjaessee konkursi “Punktkirjaoskus muudab minu eluviisi”, juttude kirjutamise õpetamist pimedatele lastele, pimedate teaduri tööd raamatukogus, vaegnägija arvamusi kirjutamisest ja sõnakasutusest ning heliraamatute esitaja mõtteid. Eesti Pimedate Raamatukogu korraldas pimedate raamatutest Tartu Linnaraamatukogus näituse “Raamatud sõrmedele ja kõrvadele”.

Tallinnas ja Pärnus korraldati raamatukoguteenuste teabepäevad, kus lugejatele ning teistele huvilistele tutvustati CD-mängija ja Daisypileieri kasutamist ning teavikute otsingut elektronkataloogis URRAM nii tavalisel kui ka kõnesüntesaatoriga arvutil. Tallinnas toimunud teabepäevaga märgiti ühtlasi 60. aasta möödumist nägemispuudega inimeste raamatukoguteenituse algusest Tallinnas.

Eesti Pimedate Raamatukogu on tutvustatud ajakirjas “Raamatukogu”, ajalehtedes “Hiiu Leht”, “Järva Teataja”, “Linnaleht”, “Meie Maa”, “Rae Sõnumid”, “Sakala”, “Sõnumed”, “Tartu Linnaleht”, “Videvik” ja “Den za Dnjom” ning Põhja-Eesti Pimedate Ühingu infolehes

“Kuukiir”. Vikerraadio saadetes oli 3 Eesti Pimedate Raamatukogu tegevust käsitlevat intervjuud. Tehtavat kajastasid ka Raadio Pärnu ja STV.

Priit Kasepalu ja Hoiuraamatukogu direktor Vaiko Sepper tutvustasid raamatukogu tööd ning edasisi töösuundi Eesti Pimedate Liidu juhatuse liikmetele. Kohal viibis ka Pimedate Liidu esindaja raamatukogu nõukogus.

Priit Kasepalu tutvustas raamatukogu Viljandis, Paides ja Kuressaares pimedate ühingute liikmetele ning Tapal infopäeval “Oska aidata!” osalejatele. Ta esines Paides Järvamaa Pimedate Ühingu liikmetele loenguga nii Eestis kui maailmas tuntud pimedatest inimestest.

Raamatukogu on aruandeaastal tutvustatud seda külastanud Pärnu Pimedate Ühingu liikmetele, Tallinna Piiri lasteaia lastele, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogunduse ja Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö üliõpilastele, Tallinna Heleni Kooli tugikeskuse lastele, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu erialaraamatukogude sektsiooni, Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ringi ja Eesti Kodu-uurimise Seltsi liikmetele.

Priit Kasepalu, Avo Falkenberg ja Teet Karu olid Eesti Vabariigi väljakuulutamise Pärnu mälestussamba tekstitahvli punktkirjakonsultandid.

Raamatukogu ja MTÜ Jumalalaegas koostööna saadeti lugejatele ning abivahendikeskuse Silmalaegas klientidele raamatukogu ja MTÜ Jumalalaegas logodega helkurid.

Edaspidi on vajalik raamatukogu tegevust tutvustada enam neile nägemispuudega inimestele, kes ei kuulu pimedate ühingutesse, samuti rahvaraamatukogude töötajatele ja omavalitsuste sotsiaaltöötajatele.

2. KOGUD

Aasta 2007 lõpul oli laenutuses:

- heliraamatuid 4241 eksemplari;
- punktkirjas raamatuid 970 eksemplari;
- tavakirjas raamatuid 342 eksemplari;
- ajakirju 56 aastakomplekti;
- puuteraamatuid 12 eksemplari.

Aastal 2007 on valmistatud:

- eestikeelseid heliraamatuid 64 nimetust - 1125 originaaltundi;
- digiteeritud ja restaureeritud heliraamatuid 23 nimetust - 528 originaaltundi;
- venekeelseid heliraamatuid 7 nimetust - 174 originaaltundi;
- heliajalehti ja -ajakirju 382 originaaltundi, kokku 27 523 kassetil;
- mujal salvestatud heliajakirju kokku 1 890 kassetil;
- punktkirjas trükiseid (välja arvatud õpikud ja töövihikud) 42 nimetust, 13258 punktkirjalehekülge originaalteksti;
- punktkirjas õpikuid ja töövihikuid 17 nimetust, 3156 punktkirjalehekülge originaalteksti;
- nägemispuudega inimeste elu kajastavat heliajakirja “Epüfon” 9 numbrit.

2007. aasta keskel lõpetati heliraamatute valmistamine helikassettidel ja mindi üle nende valmistamisele CD-plaatidel. Kuni selle ajani valmistati igast eestikeelsest heliraamatust üldjuhul 6 ja venekeelsest heliraamatust 5 helikassettidel eksemplari. Enamikust eestikeelsetest heliraamatutest on tehtud 5-17 ja igast venekeelsest heliraamatust 6 CD-plaatidel eksemplari. Igast heliajalehest ja -ajakirjast on valmistatud kuni 160 ning igast punktkirjas raamatust 2 ja ajakirjast kuni 5 eksemplari.

2007. aastal käivitati teavikute laenutamine internetipõhises elektronkataloogis URRAM ja lõpetati raamatukogundustarkvara Kirjasto 3000 kasutamine.

Raamatukogus heliraamatutena salvestatavate ja punktkirjas trükitavate raamatute valiku põhimõtted:

- jälgitakse, et raamatud vastaksid võimalikult erinevale maitsele ja huvitaksid võimalikult paljusid lugejaid;
- arvestatakse lugejate konkreetsete soovidega;
- arvestatakse koolides (ka kõrgkoolides) soovitatava ilukirjandusega;
- arvestatakse temaatilise kirjanduse mitmekülgse valiku pakkumisega;
- edastatakse nägemispuudega inimeste elu käsitlevat kirjandust;
- edastatakse kaasaegset väärtkirjandust, mille üle otsustatakse ajakirjanduses ilmunud retsensioonide järgi.

Kogusid on täiendatud lisaks enda valmistatud teavikutele ka heliraamatute ostmise teel. Heliraamatuid on ostetud MTÜ-lt Pimedate Infoühing Helikiri, Eesti Rahvusringhäälingult, kirjastuselt Elmatar ja kauplustest ning venekeelseid heliraamatuid eraisikult. Põhja-Eesti Pimedate Ühing on raamatukogule üle andnud vabatahtlike esitajate salvestatud heliraamatuid ning MTÜ Kakora puuteraamatuid. Raamatukogu on osalenud kaasrahastajana MTÜ Kakora kolme puuteraamatu valmistamise projektis.

3. TEAVIKUTE LAENUTAMINE

2007.a. käivitus teavikute laenutamine elektronkataloogi Urram kaudu, mis tingis andmete täpsustamise lugejate andmebaasis. Lugejad registreeriti ümber, täiendati raamatukogu kasutuseeskirja ning uuendati lugejakaardid.

Kasutuseeskirjas on sätestatud, et raamatukogu teenindab helikandjatel, punktkirjas ja elektrooniliste teavikute laenutamisel nägemispuudega või mõne muu tavakirjas teksti lugemist takistava puudega inimesi ning nägemispuudega inimeste tegevust, rehabiliteerimist ja õpetamist käsitlevate tavakirjas teavikute laenutamisel kõiki soovijaid. Kui lugeja on nägemispuudega või mõne muu tavakirjas teksti lugemist takistava puudega, annab ta allkirjastatud kinnituse lugejakaardile.

Kogudes olevaid teavikuid laenutati vahetult raamatukogust, posti ja raamatukogudevahelise laenutuse teel.

Aastal 2007 oli:

- heli- ja punktkirjas raamatute laenajaid 187;
- heliajalehtede ja -ajakirjade posti teel laenajaid 208;
- posti teel teenindatavaid üksiklugejaid 41;

- posti teel teenindatavaid raamatukogusid, asutusi ja organisatsioone 8;
- laenutusi 5694;
sealhulgas heliajalehtede ja -ajakirjade laenutusi posti teel 835;
laenutusi raamatukogudevahelise laenutuse teel 291.

Raamatukogu oli avatud neljal päeval nädalas a 6 tundi. Varasematel aastatel oli raamatukogu infotöötaja puhkuse ajal suvel suletud või avatud ühel päeval nädalas. 2007. aastal oli raamatukogu ka suvel avatud tavalistel lahtiolekuaegadel.

Pidevalt on suurenenud maakondades elavate Pimedate Raamatukogust raamatuid posti teel laenavate lugejate ja nende laenutuste arv.

Mitme maakonna keskraamatukogud on tellinud nägemispuudega inimeste teenindamiseks Pimedate Raamatukogust teavikuid raamatukogudevahelise laenutuse teel. Seda on teinud ka linna- ja maaraamatukogud ning hooldekodud.

Raamatukogu saatis omavalmistatud või Pimedate Infoühingult Helikiri ostetud teavikuid Tartu Oskar Lutsu nimelisele Linnaraamatukogule ja Pärnu Keskraamatukogule, kes korraldavad kohapeal nende laenutamist Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu raamatukogu ja Pärnu Pimedate Ühingu raamatukogu kaudu.

4. HELIKANDJATEL TEAVIKUTE VALMISTAMINE

Raamatukogus valmistatakse heliraamatuid, heliajalehti ja heliajakirju.

Helikandjatel teavikute valmistamise mahu suurendamine tingis vajaduse leida uusi teksti esitajaid. 2007. aastal katsetati 14 inimese esitust. Raamatukogu toetas 2 esitaja poolt Kultuurkapitalile tehtud taotlusi neile heliraamatute esitamiseks stipendiumide määramiseks, mis rahuldati.

2007. a. teisel poolaastal hakati nii eesti- kui ka venekeelseid heliraamatuid valmistama CD-plaatidel. Eestikeelsete heliraamatute valmistamise mahu suurendamiseks salvestavad kaks esitajat tekste kodus arvutiga. Kodus salvestamise tehnoloogia täiustamiseks esitas Hoiuraamatukogu Hasartmängumaksu Nõukogule taotluse mikrofonide ostmise rahastamiseks, mis ka rahuldati.

Mittetulundusühingult Mengel telliti 50 vana ja väärtusliku magnetofonilintidel heliraamatu digiteerimine ning restaureerimine. Aasta lõpuks jõudis neist laenutusse 23 teost.

Lisaks eelmistel aastatel välja antud heliajalehtedele ja -ajakirjadele anti välja ajakirja "Eesti Naine" helivarianti ning osteti MTÜ-lt Pimedate Infoühing Helikiri ajakirja "Elukiri" salvestused, mis raamatukogus kassettidele paljundati.

5. PUNKTKIRJAS TEAVIKUTE VALMISTAMINE

Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse tellimusel ning Haridus- ja Teadusministeeriumi rahastamisel valmistati 2007. aastal 17 punktkirjas õpikut ja töövihikut tavakoolide ning Tartu Emajõe Kooli pimedatele õpilastele. Need õpikud sisaldasid kokku 161 reljeefset paisupaberil joonist.

Valmistatud punkt kirjas teavikutest oli suur osakaal ilu- ja muulaadset kirjandusel. Kasvanud on õpilastele soovitusliku kirjanduse valmistamise maht. Lahendamist vajab aga Emajõe Kooli õpilastele kasutamiseks mõeldud raamatute valmistamise rahastamine.

Probleemideks on punkt kirjas raamatute kasutajate väike arv, punkt kirja vähene õpetamine, pimedate inimeste vähene huvi selle kirja vastu ja punkt kirjaprinterite amortiseerumine.

6. JUURDEPÄÄS ELEKTROONILISELE TEABELE

Kõnesüntesaatori abil arvutit kasutavatel nägemispuudega inimestel on interneti kasutamine tavapärasest keerukam - ekraanilugeja ei loe pilte ega graafilist kujundust ning üleminekul ühelt lingilt teisele loeb kõik ekraanil olevad linkide pealkirjad.

Nägemispuudega arvutikasutajatele on edastatud kõnesüntesaatoriga kuulamiseks või suurendusprogrammiga lugemiseks "Eesti Päevalehe", "Postimehe" ja "SL Õhtulehe" numbrite elektroonilisi tekstiversioone. Aasta algul kasutas teenust 42 ja lõpul 50 lugejat.

Eesti Pimedate Raamatukogu osaleb koostööpartnerina Põhja-Eesti Pimedate Ühingu projektis "Eestikeelsete elektrooniliste teabetekstide ettelugemise süsteem ja täiustatud tekst-kõnesüntesaator nägemispuudega inimeste kasutuses", mille eesmärgiks on kasutusele võtta süsteem, mis võimaldab nägemispuudega lugejatele neile sobival ajal juurdepääsu ajalehtede, ajakirjade ja raamatute elektroonilistele tekstiversioonidele.

Ajalehtede ja ajakirjade Interneti arhiivide põhjal on koostatud ning raamatukogu kodulehel avaldatud lingikogu viidetega nägemispuudega inimeste elu ja tegevust käsitlevatele artiklitele, mis sisaldas aasta lõpuks 853 linki. Kodulehele on paigutatud ka raamatukogu kohta avaldatud kirjutised.

7. FINANTS- JA MAJANDUSTEGEVUS

Eesti Pimedate Raamatukogu finants- ja majandustegevus on kajastatud Eesti Hoiuraamatukogu 2007. aasta aruande 5. alajaotuses.

8. TEGEVUSKAVA 2008. AASTAKS

- korrastatakse punkt- ja tavakirjas teavikute kogu;
- suurendatakse võrreldes 2007. aastaga heliraamatute valmistamisel originaaltundide mahtu;
- evitatakse tagastamisele mittekuuluvate heliraamatute, -ajalehtede ja -ajakirjade valmistamine;
- täiustatakse heliraamatute kodus salvestamise tehnoloogiat;
- otsitakse uusi teksti esitajaid ja katsetatakse nende esitust;
- jätkatakse vanade ja väärtuslike heliraamatute digiteerimise ning restaureerimise tellimist;
- valmistatakse punkt kirjas teavikuid 2007. aasta mahus;
- hakatakse kiletama valmistatavate punkt kirjas lasteraamatute kaasi;
- võetakse kasutusele elektroonilise teabekirjanduse lugemise süsteem ja tutvustatakse nägemispuudega inimestele selle kasutusvõimalusi;
- märgitakse rahvusvahelist punkt kirjapäeva;
- jätkatakse koostööd välisriikide pimedate raamatukogudega;

- korraldatakse koos Lääne Maakonna Keskraamatukogu ja Läänemaa Nägemisvaegurite Ühingu eettelugemispäeva märkiv lugejate konverents Haapsalus;
- tutvustatakse raamatukogu tööd kohtumistel maakondade nägemispuudega inimestega;
- tutvustatakse raamatukogu tööd ajakirjanduses.